

نقشی اساسی نارداران در روندها و جریانهای شیعی جمهوری آذربایجان

نارداران با آنکه یک حزب یا سازمان یا انجمن و جمعیت به معنای متعارف در جریان شناسی گروه های اجتماعی و دینی جمهوری آذربایجان نیست، اما، این قصبه برغم کوچکی و جمعیت نسبتاً اندکش (حدود هشت هزار نفر) در صحنه فعالیت های دینی و سیاسی جمهوری آذربایجان زبانزد و جریان ساز است

آران نیوز: هجوم نیروهای ویژه پلیس باکو به یک مجلس عزاداری در روستای نارداران در حدود 30 کیلومتری شمال شرق پایتخت جمهوری آذربایجان در روز 26 نوامبر، نام این روستا را در صدر اخبار این کشور قرار داد. اهمیت این مجلس عزاداری در آن بود که در منزل ابوالفضل بنیادوف، روزنامه نگار و یکی از موسسان سازمان جدیدالتاسیس «جنبش اتحاد مسلمانان» جمهوری آذربایجان برگزار شده بود و قرار بود حجت الاسلام طالع باقرزاده، رهبر این جنبش و از روحانیون مبارز شیعه جمهوری آذربایجان در آن مجلس سخنرانی کند.

پیش از این حمله، نگرانی دولت جمهوری آذربایجان از سخنرانی های حاج طالع باقرزاده که با منطقی مردم پسند از رواج فساد مالی و بی عدالتی در کشور، نفوذ سرطانی صهیونیسم و وهابیت در جمهوری آذربایجان انتقاد می کند و راه حل این مسایل را در تمسک مردم به اصول اسلام اصیل و تشیع معرفی می نماید، کاملاً روشن بود. زیرا، علاوه بر تبلیغات شدیدی که علیه وی در رسانه های باکو به بهانه انتقاد از بوسه زدن حاج طالع باقرزاده بر دستان آیت الله نوری همدانی به باکو در تابستان گذشته به راه افتاده بود و حاج طالع و سایر روحانیون شیعی هم مسلک وی را خائن به وطن و وابسته به خارج معرفی می گردید، در دوم آبان ماه سال جاری، اداره پلیس منطقه یاسامال با احضار حاج طالع به این اداره، وی را در حال نماز مضروب ساخت و در واقع، اعلام کرد که برخورد با روحانیون منتقد در دستور کار دولت باکو قرار دارد.

حجت الاسلام طالع باقرزاده در صفحه فیسبوک خود در خصوص این اقدام پلیس باکو نوشت: «روز سه شنبه زمانیکه در اداره پلیس یاسامال، از اسفندیار محبعلی اف، رییس این اداره درخواست کردم که اجازه نماز خواندن به من بدهد، او با نماز خواندن در محل اداره پلیس مخالفت کرد. من نیز بناچار در همانجا که ایستاده بودم، تکبیر نماز را گفتم. پس از اینکه دو مامور پلیس دستهایم را محکم گرفتند، رییس اداره پلیس چند مشت به چانه ام زد و مجبور شدم با دهان خون آلود نمازم را بخوانم. خدا را شکر می کنم که من نیز در ماه محرم توانستم به عزیزی خون و جان خود را در این ماه در راه خدا اهداء کرد، اقتداء کنم.»

حاج طالع باقرزاده نوشت: «وقتی رییس پلیس باکو مرا به زندان تهدید کرد، به وی گفتم که من قبلاً زندان قوبوستان (مخوف ترین زندان جمهوری آذربایجان که زندانیان سیاسی و مذهبی را در آنجا حبس می کنند) را سپری کرده ام، اگر می توانید مرا بکشید و خود را راحت کنید. رییس پلیس یاسامال نیز گفت ما فرصت شهید شدن را برای شما فراهم نمی کنیم!»

اما، ضرب و شتم فیزیکی و تهدیدهای پلیس نتوانست حاج طالع باقرزاده را از فعالیت های روشنگرانه دینی بازدارد و مصادف شدن این فعالیت ها با ایام محرم و صفر (که رونق گرفتن سخنرانی های مذهبی روشنگرانه در این ایام به تنهایی نیز از عوامل ناراحتی و احساس تهدید دولت لائیک جمهوری آذربایجان می باشد)، زمینه جدیدی برای تشدید خصومت حاکمیت علیه جنبش اتحاد مسلمانان جمهوری آذربایجان فراهم کرد. در این برهه، منبرهای حجت الاسلام طالع باقرزاده در مساجد قصبه نارداران بخصوص به این علت که از سال های گذشته، اداره مسلمانان قفقاز و کمیته دولتی امور گروه های دینی جمهوری آذربایجان نتوانسته بودند این مساجد را تحت کنترل خود بگیرند، نگرانی دولت را مضاعف کرد. دولت جمهوری آذربایجان که طی دو سال اخیر با دستگیری و حبس تقریباً تمامی منتقدان حقوق بشری خود، تنها نیروی موثر اجتماعی در زمینه انتقاد از مفاسد دولتی را نیروهای مذهبی و بخصوص روحانیون شیعی می داند، مترصد فرصتی برای خارج کردن این نیرو از میدان بود. اما، اغلب گروه ها و سازمان های شیعی فعال در جمهوری آذربایجان، امع از حزب اسلام، جمعیت دینی جمعه، اتحادیه اجتماعی ارزشهای ملی-معنوی و سازمان جدیدالتاسیس جنبش اتحاد مسلمانان به رهبری حاج طالع باقرزاده بطور دائم با تاکید بر فعالیت در چارچوب قوانین و نظام لائیک کشور، تلاش کرده اند از دادن هرگونه بهانه ای به پلیس و وزارت امنیت و نیز اداره مسلمانان قفقاز و کمیته دولتی امور دینی برای برخورد قانونی شدید با این گروه ها اجتناب کنند. حاج طالع باقرزاده در سالهای گذشته، در دو مرحله، یک بار در اوج بحران مبارزه با بخشنامه ممنوعیت حجاب در مدارس دخترانه و یک بار نیز در جریان اوج گیری مخالفت ها با برگزاری مسابقه موسیقی اروپایی «یوروویژه-2012» و رژه همجنس بازان در باکو توسط پلیس باکو دستگیر شده و در مجموع چهار سال و نیم را در زندان سپری کرده بود که در هر دو مورد، اتهام نگهداری مواد مخدر و سلاح به وی زده شده بود که کمتر کسی در جامعه، واقعی بودن این اتهام را باور می کرد. از این رو، بکارگیری این بهانه برای حبس مجدد حاج طالع باقرزاده چندان قریب به ذهن نبود. بخصوص که سفر آیت الله نوری همدانی به باکو در تابستان گذشته، فرصتی مغتنم برای روحانیون تحصیل کرده قم از جمله حاج طالع باقرزاده فراهم بود که فعالیت های تبلیغی شیعی خود را در جمهوری آذربایجان به سطحی علنی تر بکشاند و با اطمینان خاطر بیشتری نسبت به گذشته تبلیغ تشیع را در دستور کار خود قرار دهند. حتی محتاط ترین این روحانیون تحصیل کرده در ایران، یعنی حاج ایلقار ابراهیم اوغلو نیز پس از سفر آیت الله نوری همدانی به باکو که به دعوت الله شکور پاشازاده، رییس اداره مسلمانان قفقاز و با هماهنگی با کمیته دولتی امور دینی و شخص الهام علی اف، رییس جمهوری آذربایجان صورت گرفته بود، این اطمینان را یافت که از لباس روحانیت استفاده کند و احتیاط های گذشته در خصوص عدم استفاده از لباس روحانیت کنار بگذارد. در چنین فضایی، روحانی جوانی همچون حاج طالع باقرزاده که ملاحظات و احتیاط های سایرین را نیز نداشت، در تبلیغ تشیع حد و مرزهایی را که حاکمیت جمهوری آذربایجان مدنظر داشت، به هیچ وجه رعایت نمی کرد. اقدام نمادین حاج طالع باقرزاده در بوسه زدن به دست آیت الله نوری همدانی که نشانه ای از ابراز ارادت به مرجعیت شیعه بود، در فضایی همچون جمهوری آذربایجان که هیات حاکمه آن در هراس دائمی از نفوذ معنوی ایران و تشیع در این جمهوری به سر می برد، به بهانه ای برای تشدید همه شبکه های تلویزیونی این کشور به روحانیون شیعه تبدیل شد. جالب آنکه، پیشگام و آغاز کننده این همه علیه روحانیون شیعه در جمهوری آذربایجان، شبکه «خزرتی وی» بود که متعلق به نورچی های وابسته به ترکیه می باشد. (این شبکه در واقع جانشین شبکه اس تی وی یا سامان یولو ترکیه می باشد که در پی ممنوع شدن پخش شبکه های تلویزیونی خارجی در این کشور تغییر نام داد و با محتوای پیشین به فعالیت خود در تبلیغ ترکیه و نورچی گری در جمهوری آذربایجان ادامه داد)

در واقع، پیش از حمله 26 نوامبر به مجلس سخنرانی حاج طالع باقرزاده در نارداران، فضای تبلیغاتی لازم در جمهوری آذربایجان علیه وی و جنبش اتحاد مسلمانان ایجاد شده بود. اما اینکه چرا نارداران برای این حمله انتخاب شد، به عقده دیرینه ای باز می گردد که حاکمیت جمهوری آذربایجان از نارداران و ناتوانی خود در اعمال حاکمیت بر این منطقه داشت. چگونه ای که هم ظاهر روستای نارداران با دیوارنوشته های مشابه ایران و هم رفتارهای مذهبی و سیاسی ناردارانی ها و برگزاری آیین های شیعی نظیر تجمعات عاشورایی و نیز تجمعات روز قدس و نصب عکس های امام خمینی (ره) و حضرت آیت الله خامنه ای در جشن های شیعی در این روستا، همگی حکایت از خارج بودن این روستا از حاکمیت سیاست های غربگرایانه و نفوذ صهیونیسم و لائیسزم بود.

نارداران با آنکه یک حزب یا سازمان یا انجمن و جمعیت به معنای متعارف در جریان شناسی گروه های اجتماعی و دینی جمهوری آذربایجان نیست، اما، این قصبه برغم کوچکی و جمعیت نسبتاً اندکش (حدود هشت هزار نفر) در صحنه فعالیت های دینی و سیاسی جمهوری آذربایجان زبانزد و جریان ساز است. تاثیر و نقشی که نارداران در حیات تشیع در

جمهوری آذربایجان دارد، بسیار فراتر از نقش یک روستاست. اگر بگوییم نارداران در روندها و جریانهای شیعی در جمهوری آذربایجان نقشی اساسی دارد، سخن به گزافه نگفته ایم.

در پایگاه ویکی شیعه که از منابع جدید شیعه شناسی است، می خوانیم: «در 30 کیلومتری شمال شرقی باکو، روستایی به نام نارداران واقع شده است که یکی از کانونهای مهم حرکت اسلامی در قفقاز و جمهوری آذربایجان بوده و در تمام کشور آذربایجان از نظر پایبندی به اعتقادات دینی و رعایت آداب و رسوم سنتی مشهورتر و ممتازتر است. خیابانها، کوچهها و میادین روستای نارداران توسط مردم این منطقه با اسامی چهارده معصوم (علیهم السلام) و برخی اصحاب بزرگوار آنان و یکی هم به نام امام خمینی (ره) نامگذاری شده است. این منطقه در جمهوری آذربایجان، تنها جایی است که بر در و دیوار آن اذکار لاله الاالله و محمد رسول الله (ص) و علی ولی الله (ع) درج شده است. در نارداران زیارتگاه رحیمه خاتون از خواهران امام هشتم شیعیان علی بن موسی الرضا (ع) واقع شده که اهالی نارداران به آن زیارتگاه «پیر» می گویند. نارداران همچنین مکانی است که اغلب شعرا و موسیقی دانانی که از آنجا برخاسته اند به نوعی با دین و عرفان ارتباط دارند.»

نارداران همچنین از نظر سازو کارهای اداری تفاوت های آشکاری با سایر مناطق جمهوری آذربایجان داشت. البته این تفاوتها غیررسمی و اعلام نشده است. گفته می شود حتی در دوره حاکمیت نظام آهنین شوروی نیز نظام حاکم نتوانست نارداران را آنگونه می خواست تابع کند و ماهیت دینی این منطقه را برهم بزند. در دوره پس از شوروی نیز نارداران همانند یک دژ در جمهوری آذربایجان باقی مانده است و روشنفکران نارداران معتقدند همانند نظام کمونیستی شوروی، نظام سیاسی کنونی این کشور نیز رفتارهای متعارف در خصوص نارداران ندارد.

بسیاری از ناظران اوضاع جمهوری آذربایجان، وقوع درگیری خونینی در شب سوم ژوئن سال 2002 میان نیروهای دولتی و مردم نارداران را نتیجه دیدگاه خصمانه حاکمیت می دانند که در قبال این مرکز شیعی در جمهوری آذربایجان وجود دارد. طی این سالها، اقداماتی از قبیل عدم ارایه تسهیلات دولتی، قطع مکرر گاز و برق و آب به بهانه های مختلف، محروم نگه داشتن مردم این منطقه از ساخت مدرسه و مراکز آموزشی مورد نیاز گرفته تا نگاه خاص پلیسی به این منطقه و نیز توزیع مشکوک و مرموز مواد مخدر، حرکت خرنده برای تصاحب زمینهای نزدیک نارداران به منظور ساخت ویلا برای متمولین بیگانه و حتی ساخت هتل و مراکز تفریحی در اراضی این روستا به منظور تاثیرگذاری بر فرهنگ نارداران انجام و موجبات نگرانی مردم دیندار این منطقه شده است. اما، نارداران همچنان توانسته است هویت دینی و شیعی خود را حفظ کند و الهام بخش سایر مناطق جمهوری

آذربایجان باشد که اغلب ناردارانی ها این ویژگی را مرهون وجود حرم مطهر رحیمه خانم، از خواهران گرانقدر امام رضا(ع) و حضرت معصومه (س) در نارداران می دانند. ائولین جوادف محقق آذربایجانی در توصیف این ویژگی های نارداران در پایگاه «اسلام تایمز» می نویسد: «در اینجا دین حاکم می باشد. زنها را نمی توان بیرون دید. اگر بیرون باشند هم کاملا محجبه هستند. محل حل اختلافها دادگاهها نیستند، بلکه در دادگاههای شرعی که دیندارها تشکیل داده اند، اختلافات حل می شوند. در مکانهای تجاری کالاهای حرام به فروش نمی رسد. می توان گفت که تمامی ساکنین دیندار هستند و فرائض دینی را به جا می آورند. در دیوار نویسی ها و بیل بوردهای تبلیغاتی موجود در خیابانها و میادین نه عکسی از علی اف ها دیده می شود و نه جمله ای از گفته های آنها و نه تبلیغی از کالایی را می توان دید. تنها می توان شعارهای اسلامی و کلام دینی و عکس های شهدا را دید.

ساکنین نارداران در صحبت های شان بیشتر از جریانهای سیاسی اجتماعی موجود در جمهوری آذربایجان به موضوع فلسطین می پردازند. رضا نساجی محقق مسایل قفقاز، در مقاله «روایتی از نارداران؛ پایتخت تشیع و موسیقی آذربایجان» در مورد نارداران می نویسد: «نارداران قلعه شیعیان دوستدار انقلاب ایران در آذربایجان است، همچنان که پارچانار قلعه شیعیان دوستدار انقلاب ایران در پاکستان و موطن و مدفن شهید عارف الحسینی رهبر ایشان است. این منطقه شیعیان دلباخته ای دارد که از زمان تحمیل عهدنامه ترکمنچای تاکنون - هم در دوران روسیه تزاری، هم کمونیسم شوروی و هم سکولاریسم حیدر علی اف و پسرش الهام علی اف- وحدت دینی و پیوند عاطفی خود با ایران را حفظ کرده اند.»

حاج علی اکرام ناردارانی از موسسین حزب اسلام جمهوری آذربایجان درباره نارداران می گوید: «من نارداران - زادگاه خودم را- «قم جمهوری آذربایجان» می دانم. اگرچه اهمیت و تقدس این خطه موجب شده که اهالی آن و علما و روشنفکرانش همواره مورد آزار و اذیت مخالفان اسلام و دین باشند، با این حال این دشمنان هیچ گاه نتوانسته اند کاری از پیش ببرند. سالهاست که ما را اذیت می کنند و هر حرکتی را که نشانی از اسلام و بویژه تشیع داشته باشد، سرکوب می نمایند. بسیاری از اهالی نارداران را در طی سالهای گذشته ربوده اند که بعدها آثارشان را از ته چاه ها و حتی دریا پیدا کرده ایم.»

میزبانی عظیم ترین تجمع روز عاشورا در جمهوری آذربایجان، در اطراف حرم رحیمه خانم (س) از افتخارات مهم نارداران محسوب می شود که برغم بی توجهی اغلب شبکه های تلویزیونی جمهوری آذربایجان به این مراسم و عدم انعکاس کوچکترین خبری از آن، به خودی خود توجه تمامی جمهوری آذربایجان را به خود جلب می کند. همچنین نارداران شاید تنها نقطه از جمهوری آذربایجان است که هیچ یک از مناسبتهای شیعی را بدون مراسم ویژه آن مناسبت، سپری نمی کند. پایمردی و مقاومت مردم نارداران در تداوم بخشیدن به هویت شیعی و انقلابی این منطقه به عنوان جریانی زنده و پویا عمل می کند و در دشوارترین شرایط نیز مسیرهای تازه ای برای خود باز می کند. بعنوان نمونه جدید از این ویژگی نارداران، در برهه ای از سال 2015 میلادی که اوضاع امنیتی شدیدی بر جمهوری آذربایجان حاکم شد و به علت ادامه زندانی و محاکمه شدن بسیاری از مبارزان فعال اسلامگرا و حتی غربگرایان مخالف دولت، ترس و نگرانی فعالان سیاسی کشور را فرا گرفته و محتاطانه عمل کردن را به اکثر فعالان سیاسی تحمیل کرده بود، به یک باره شعارهایی در حمایت از رهبر حزب لبنان لاله بر روی دیوارهای نارداران نقش بست که از نظر محافل دولتی کاملا حساسیت زا تلقی می شود. عکس مربوط به نقش بستن شعار در حمایت از حزب الله لبنان و دبیرکل آن بر روی دیوارهای این منطقه از جمهوری آذربایجان که ابتدا در فیس بوک توسط یکی از کاربران این شبکه منتشر شد، به سرعت توسط کاربران دیگر به اشتراک گذاشته شده و مورد پسند شمار زیادی از کاربران در این شبکه اجتماعی قرار گرفته است و در شرحهایی که در زیر این تصویر نوشته شده است، عزم و اراده مردم نارداران در ابراز مخالفت با رژیم صهیونیستی به رغم دشواریهای موجود در جمهوری آذربایجان ستوده شد.

علیرغم سیاست های تبعیض آمیز علیه نارداران، اهمیت نارداران را در حیات دینی و مذهبی جمهوری آذربایجان در مقاطعی خاص به عیان قابل مشاهده بود. تجمعات عظیمی که همه ساله مردم دیندار جمهوری آذربایجان در نارداران در روز عاشورا به پا می کنند، گواه اهمیت نارداران می باشد. به واقع می توان گفت که نارداران از این ویژگی و برکت دینی برخوردار است که معادلات را تغییر دهد و بر تصمیمات صاحبان قدرت تاثیر بگذارد.

توجه به رویدادی که در جریان سفر آیت الله نوری همدانی (مدظله العالی)، از مراجع عالیقدر شیعه به جمهوری آذربایجان و حضور ایشان در نارداران در ماه سپتامبر 2015 میلادی رخ داد، بیانگر همین واقعیت است. در حالیکه تبلیغی درباره سفر ایشان به نارداران برای زیارت حرم مطهر «رحیمه خانم» نشده بود، صرفا اعلام این خبر در سایت اینترنتی زیارتگاه نارداران (سایت نارداران پیری) و نقل سینه به سینه آن در منطقه، امری را محقق کرد که در عصر کنونی یعنی عصر ارتباطات و حاکمیت رسانه ها، صرفا با طراحی قدرتمندی و برنامه ریزی رسانه ای و تبلیغات حجیم می توان آن را اجرا کرد. مشتاقان مرجعیت با اطلاع سینه به سینه از تشریف یکی از مراجع عظام تقلید به امامزاده «بی رحیمه» در نارداران، از ساعت ها پیش منتظر ورود معظم له بودند. مومنان ناردارانی و سایر مشتاقان مرجعیت شیعه که در نارداران تجمع کرده بودند، با سر دادن شعارهای چون "صل علی محمد یاور رهبر آمد"، "آذربایجان اویاغدی ولایت دباغدی"، "حسین حسین شعربیمیز شهادت افتخاریمیز"، "خامنه ای کوثر است دشمن او ابر است، مرگ بر آمریکا و مرگ بر اسرائیل" از مرجع عالیقدر تقلید استقبال و به وی ابراز احساسات کردند. حضرت آیت ا... نوری همدانی نیز با مشاهده شور و اشتیاق دینی مردم در نارداران، سابقه درخشان تاریخی و دینی مردم این دیار را افتخار آمیز دانستند.

به جرأت می توان گفت که حماسه ای که تجمع شیعیان مشتاق مرجعیت شیعه در استقبال از حضرت آیت الله نوری همدانی در نارداران و در حرم بی رحیمه (خواهر گرانقدر

امام رضا /ع/ و حضرت معصومه /س/ در نارداران آفریدند، نه تنها از چشم لائیک ها و سکولارهای حاکم بر جمهوری آذربایجان ، بلکه از دید کینه توز رژیم صهیونیستی نیز دور نماند که همواره در صدد است عقده های خود از حضور جمهوری اسلامی ایران در لبنان در کنار گوش این رژیم را، با حضور خود در باکو و عملیات های ایذائی اش در جمهوری آذربایجان علیه ایران جبران کند. از این رو، می توان گفت که حمله به نارداران در واقع عملیاتی برای فتح بارزترین مرکز نفوذ معنوی ایران در جمهوری آذربایجان می باشد.